

16. POHORS'KA, I., LAKISHYK, D. (2013). Ukrayina-SSHA: asymetriya dvostoronn'oho partnerstva u hlobal'nomu sviti. U: *SSHA i svit XXI stolittya: monografya*. Kyiv: Tsentr vil'noyi presy, pp. 331-342.

17. D'AN'YERI, P (2003). Povernutysya do Zakhodu spynou? Priorytet natsional'nykh interesiv u vidnosynakh Ukrayiny ta SSHA. *Polityka i chas*, 2, ss. 39-44.

18. KAMINS'KYY, Ye.Ye. (2008). *Svit peremozhenykh i peremozhtsiv. Mizhnarodni vidnosyny i ukrayins'ka perspektyva na pochatku XXI stolittya*. Kyiv: Tsentr vil'noyi presy.

Надійшла до редколегії 15.04.2018

Dmytro Lakishyk, Ph.D. (History), Senior Research Fellow of the State Institution “Institute of World History of the National Academy of Sciences of Ukraine”

THE PECULIARITIES OF US-UKRAINIAN RELATIONS IN 1991-2004

Abstract. *The article analyzes the peculiarities of relations between the USA and Ukraine in 1991-2004. The practice of relations between the two countries proves the fact of their constant asymmetry. The fundamental disadvantage of the strategic partnership model between the United States and Ukraine is the lack of established forms of cooperation and value asymmetry in the systems of strategic priorities of the two states.*

The significance of the US-Ukraine strategic partnership goes beyond purely bilateral relations. Among the main interests of the United States towards Ukraine, one can distinguish the following areas of American foreign policy: control over weapons of mass destruction; the spread of democratic values in the world together with the introduction of a market economy; confronting international terrorism. At the same time, it is possible to determine the presence of regional specificity: the correction of relations with Ukraine through the prism of constructing US relations with the Russian Federation.

It should be noted that US policy towards Ukraine, as well as other post-Soviet countries, has been the part of the global American policy of preserving Washington's leadership in the world. Therefore, this “regional” policy included pragmatic and democratic vectors based on the main directions of development of US-Ukrainian relations.

Key words: USA, Ukraine, strategic partnership, bilateral relations.

УДК 94(477)

<http://doi.org/10.17721/2521-1706.2018.05.58-63>

Вікторія Медвідь,
аспірантка,
Інститут історії України НАН України

ДІЯЛЬНІСТЬ АГЕНТСТВА США З МІЖНАРОДНОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ СПІВПРАЦІ США ТА УКРАЇНИ

Анотація. *Стаття окреслює такий важливий елемент міжнародної співпраці між Україною та Сполученими Штатами Америки як залучення та використання міжнародної технічної допомоги. Наведено історичну довідку щодо встановлення дипломатичних відносин, охарактеризовано джерельну та історіографічну базу з цієї проблематики. Визначено найбільш важливі нормативно-правові двосторонні документи, міжурядові угоди тощо. У статті йдеться про виникнення та діяльність Агентства Сполучених Штатів Америки з міжнародного розвитку та зокрема його діяльність в Україні. Визначено ключові напрями співпраці через залучення допомоги з розвитку, та наведено основні результати співпраці.*

Проаналізовано статистичні дані звітів Агентства Сполучених Штатів Америки з міжнародного розвитку за період з 1996 року по 2014 рр., було наведено приклади

успішних проектів та проблем, що виникали при їхній реалізації. Сформульовано мету впроваджуваних проектів як сприяння прозорості та підзвітності існуючих механізмів врядування, залучення широких верств населення, їх активізація у процесі суспільно-політичних, економічних та демократичних реформ.

Важливим аспектом статті є аналіз початкового етапу міжнародної співпраці, що стосується надання та використання допомоги з розвитку.

Ключові слова: *Агентство США з міжнародного розвитку, міжнародна технічна допомога, допомога з розвитку, донор, суспільство, держава.*

Після падіння Берлінської стіни у 1989 році та розпаду СРСР у 1991 році, низка тепер незалежних країн, серед яких опинилася і Україна, розпочали процес суспільно-політичної та економічної трансформації.

Сполучені Штати Америки були серед перших сорока країн, що визнали незалежність України і таким чином, 26 грудня 1991 року заклали основу дипломатичних відносин між країнами. З того часу США стали для України міжнародним стратегічним партнером. З 1992 року було підписано 114 міжурядових, міжвідомчих та міждержавних договорів [1], серед яких Угода між Урядом України і Урядом Сполучених Штатів Америки про гуманітарне і техніко-економічне співробітництво від 7 травня 1992 року [2]. Ця угода стала початком залучення міжнародної технічної допомоги в Україні.

Основу джерельної бази складають офіційні документи, підписані угоди, міжнародні договори та нормативно-правові акти. Питання міжнародної технічної допомоги, зокрема діяльність Агентства США з міжнародного розвитку досліджують такі науковці як С. Браун, К. Піщикова, Л. Кістерський, К. Плоский, А. Гетьманчук, О. Моцик та інші.

Метою статті є визначення основних аспектів співпраці України та США через призму діяльності Агентства США з міжнародного розвитку, що є актуальним в контексті залучення міжнародної технічної допомоги в Україні.

В основному, донорська допомога з розвитку надається через Уряд США, профільні міністерства та через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Так для сприяння «перехідним» процесам через Агентство США з міжнародного розвитку Конгресом було виділено 1,2 мільярди доларів США для створення десяти інвестиційних фондів для 19 країн Центральної та Східної Європи та колишнього СРСР [3, с. 5].

Основним американським інструментом через який здійснюється реалізація програм та проектів міжнародної технічної допомоги є Агентство США з міжнародного розвитку. Ідея створення єдиного органу, метою якого буде організація та реалізації міжнародної допомоги з розвитку належала Президенту США Джону Кеннеді, який прагнув об'єднати існуючі на той час кілька організацій, через які надавалася міжнародна гуманітарна та економічна допомога. Таким чином, 3 листопада 1961 року після затвердження Конгресом Закону про іноземну допомогу, міжнародна допомога США зазнала серйозних перетворень – було створено Агентство США з міжнародного розвитку [4], яке ще іноді називають як допомогою від Американського народу. Тоді, в період Холодної війни, цей напрям міжнародної співпраці подався як моральне зобов'язання світового лідера та доброго сусіда, що зобов'язаний протистояти, як висловлювався Кеннеді «противникам свободи» [4]. Протягом часу заснування до сьогодні Агентство США з міжнародної політики перетворилося із міжнародної допомоги на повноцінну міжнародну політику. Незважаючи на те, що на діяльність

Агентства виділяється менше одного відсотка від загального федерального бюджету, воно здійснює свою діяльність більше, ніж у ста країнах, в тому числі й в Україні.

У період з 1989-початку 1990-х програми Агентства США з міжнародного розвитку були сфокусовані на стабілізацію макроекономічних та приватизаційних процесів, що були адаптовані до кожної конкретної країни. Ці проекти були спрямовані в основному на сприяння фіскальній, фінансовій, енергетичній реформам, створення комерційного права. У всіх сферах акцент було зроблено на передачу навичок та знань для формування людського потенціалу.

До основних напрямків діяльності Агентства належать:

- Сприяння економічному розвитку
- Зміцнення демократії та врядування
- Захист прав людини
- Покращення глобального здоров'я
- Прогрес продовольчої безпеки та сільського господарства
- Забезпечення екологічної стабільності
- Попередження конфліктів та відновлення від наслідків
- Гуманітарна допомога [5, с. 14]

Як вже зазначалося, співпраця Агентства з міжнародного розвитку та України стартувала у 1992 році як гуманітарна та техніко-економічна співпраця. На сьогодні, внесок американської допомоги з розвитку становить близько 1,9 мільярдів доларів США. Метою впроваджуваних проектів є сприяння прозорості та підзвітності існуючих механізмів врядування, залучення широких верств населення, їх активізація у процесі суспільно-політичних, економічних та демократичних реформ. Перші зареєстровані проекти Агентства США з міжнародного розвитку були націлені на сприяння розвитку парламентаризму, розширення освітніх програм обміну, вирішення проблем, пов'язаних із ліквідацією наслідків на ЧАЕС, розвитку незалежних ЗМІ тощо [6].

Якщо взяти до уваги дані Міністерства економічного розвитку про обсяги технічної допомоги США (рис. 1), то можна говорити, про певну закономірність між політичним курсом США, суспільно-політичними подіями в Україні та залученими коштами [7, с. 7].

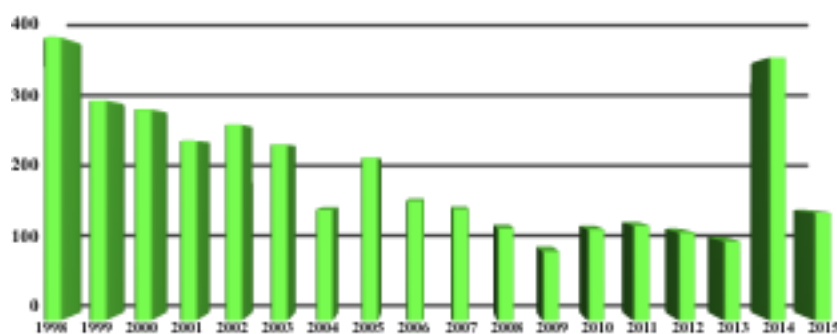

Рис. 1

Агентство США працюючи з багатьма партнерами допомагає становленню незалежних ЗМІ, громадянського суспільства та сприяє розвитку малого та середнього бізнесу.

З часу співпраці близько 1,8 млн. українців змогли приватизувати свої земельні ділянки, отримавши державні акти на володіння, новим власникам надавалася безкоштовна правова допомога.

Україна стала країною, що мала одну з найтриваліших програм USAID з підтримки банківського сектору. USAID розпочало серію всеохоплюючих програм банківського нагляду, починаючи з 1995 р., сприяючи реформуванню нормативної-правової бази, змінам ведення бухгалтерських операцій, звітуванню тощо. З часом Національний банк України (НБУ) прийняв політику та практику на основі міжнародних стандартів для стимулювання реформ та реструктуризації банківського сектора. Програми технічної допомоги USAID набули значного потенціалу та досвіду у відділі банківського нагляду НБУ, який сьогодні залишається на місці [8, с. 96].

Одним із ключових питань після проголошення незалежності України були питання суспільно-політичної трансформації, що торкалися демократичного устрою, забезпечення вільних ЗМІ та забезпечення прав людини. У перші роки співпраці, актуальним було питання прийняття Конституції. З цією метою проекти, фінансовані USAID сприяли проведенню «town hall meetings» – місцевих дискусійних платформ, де громадяни мали можливість обговорити суспільно-важливі питання; підтримали організацію конституційного форуму, що був скликаний Світовим конгресом українських юристів [9, с. 66].

Забезпечення інформаційними матеріалами, підтримка роботи комітетів Верховної Ради України, сприяння роботи Асоціації міст – усе це дало можливість для розвитку демократії та громадянського суспільства на старті незалежності. Важливим проектом, що діяв з 1994 по 2013 рік була «Програма сприяння парламенту України» [10, с. 35], що діяла з метою сприяння ефективній роботі парламентських структур, належного виконання парламентських функцій та зміцнення спроможності законодавчого органу України – Верховної Ради. У сфері реформування права діяли такі проекти як наприклад – «Розвиток комерційного права в Україні» ставив перед собою мету ініціювання реформ у сфері комерційного права та відповідної законодавчої бази задля сприяння розвитку бізнесу та торгівлі, внутрішнім і зовнішнім інвестиціям, залучення громадськості до процесів правових реформ; «Справедливе правосуддя» [10, с. 5-6], що мало на меті сприяння утвердженню верховенства права в Україні через підтримку судової реформи, підвищення рівня прозорості та підзвітності судової системи, зростання довіри суспільства до судової влади.

Одним із акцентів USAID в Україні є впровадження проектів та програм, метою яких є боротьба проти туберкульозу та ВІЛ/СНІД, що є досить актуальним, оскільки Україна знаходиться серед лідерів в Європі за рівнем захворюваності. Агентство до продовжує свою діяльність, спрямовану на покращення бізнес-клімату та залучення іноземних інвестицій, надається підтримка у реформуванні пенсійної системи, розвитку фінансового сектору та підвищенні енергоефективності економіки, що на меті має зниження енергетичної залежності.

Фактично, Агентство США з міжнародного розвитку це один з ключових інструментів здійснення міжнародної політики, який відображає політичний курс Адміністрації. Для України це не лише кошти на розвиток громадського сектору, але й залучення важливого досвіду.

Список використаних джерел та літератури

1. Договірні-правова база між Україною та США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://usa.mfa.gov.ua/ua/ukraine-us/legal-acts>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 18.11.2017.
2. Угода між Урядом України і Урядом Сполучених Штатів Америки про гуманітарне і техніко-економічне співробітництво від 7 травня 1992 року [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/840_295. – Назва з екрану. – Дата звернення: 18.11.2017.

3. USAID (2013) *The enterprise Funds in Europe and Eurasia: successes and Lessons learned*. Washington, D.C., 2013.

4. USAID: USAID History [Online]. Available from: <https://www.usaid.gov/who-we-are/usaid-history> [Accessed: 18th November 2017].

5. Механізми контролю для забезпечення прозорості та ефективності використання міжнародної допомоги 20 травня 2015 р. // Інформаційно-аналітичні матеріали до питань порядку денного комітетських слухань. – 2015. – 6 с.

6. Перелік проектів міжнародної технічної допомоги, зареєстрованих в установленому законодавством порядку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&title=PerelikProektivMizhnarodnoiTekhnichnoiDopomogiZareiestrovanikhVUstanovlenomuZakonodavstvomPoriadku>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 19.11.2017.

7. Інформація про залучення міжнародної технічної допомоги у II півріччі 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=Informatsiino-dovidkoviMaterialiSchodoMtd>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 18.11.2017.

8. USA. USAID. (2013) *20 Years of USAID economic growth assistance in Europe and Eurasia*. Washington, D.C.

9. USA. USAID. (1997) *Agency Performance Report 1996. Full Report/Center for Development Information and Evaluation Bureau for Program Policy and Coordination*. Washington, D.C.

10. Довідник організацій і проектів сприяння та підтримки демократичного розвитку парламенту. – К., 2013. – 40 с.

References

1. Dohovirno-pravova baza mizh Ukrainoyu ta SShA [Online]. Available from: <http://usa.mfa.gov.ua/ua/ukraine-us/legal-acts> [Accessed: 18th November 2017]

2. Uhoda mizh Uryadom Ukrainy ta Uryadom SShA pro humanitarne ta tekhniko-ekonomichne spivrobotnytstvo. (1992) – [Online]. Available from: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/840_295 [Accessed: 18th November 2017].

3. USA. USAID. (2013) *The enterprise Funds in Europe and Eurasia: successes and Lessons learned*. Washington, D.C. (Papers 34).

4. USAID. USAID History [Online]. – Available from: <https://www.usaid.gov/who-we-are/usaid-history>. [Accessed: 18th November 2017].

5. Verkhovna Rada Ukrainy. (2015) *Informacijno-analitychni materialy do pytan" poryadku dennoho komitetskyyx sluxan. Mexanizmy kontrolyu dlya zabezpechennya prozorosti ta efektyvnosti vykorystannya mizhnarodnoyi dopomohy 20 travnya 2015 r.* Kyiv (Papers 6).

6. Perelik proektiv mizhnarodnoyi texnichnoyi dopomohy, zareyestrovanyx v ustanovlenomu zakonodavstvom poryadku. – [Online]. Available from: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&title=PerelikProektivMizhnarodnoiTekhnichnoiDopomogiZareiestrovanikhVUstanovlenomuZakonodavstvomPoriadku> [Accessed: 18th November 2017].

7. Informaciya pro zaluchennya mizhnarodnoyi texnichnoyi dopomohy u II pivrichchi 2014 roku. – [Online]. Available from: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=Informatsiino-dovidkoviMaterialiSchodoMtd> [Accessed: 18th November 2017].

8. USA. USAID. (2013) *20 Years of USAID economic growth assistance in Europe and Eurasia*. Washington, D.C. (Papers 171).

9. USA. USAID. (1997) *Agency Performance Report 1996. Full Report/Center for Development Information and Evaluation Bureau for Program Policy and Coordination*. Washington, D.C. (Papers 66).

10. Ukraine. (1997) *Dovidnyk orhanizacij i proektiv spryannya ta pidtrymky demokratychnoho rozvytku parlamentu*. Kyiv (Papers 6).

Надійшла до редколегії 30.04.18

Victoria Medvid, Graduate Student, Institute of History of Ukraine National Academy of Ukraine

THE ACTIVITY OF THE UNITED STATES AGENCY FOR INTERNATIONAL DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF THE COOPERATION BETWEEN USA AND UKRAINE

Abstract. *The article analyzes an important element of international cooperation between Ukraine and the United States of America – the attraction and use of international technical assistance. The historical aspects on establishing of diplomatic relations is presented, the sources and historiography upon the issue proposed have been described. The most significant regulatory documents, intergovernmental agreements, etc. have been defined.*

The article is devoted to the creating and operation of the United States Agency for International Development and, in particular, its activities in Ukraine. The main directions of cooperation are determined by attracting development assistance, as well as the main results of cooperation.

The United States Agency for International Development reports for the period 1996 to 2014 have been analyzed, examples of successful projects and problems encountered in their implementation have been presented. The purpose of the implemented projects is formulated as the promotion of transparency and accountability of existing governance mechanisms, involvement of the general population, and their activation in the process of socio-political, economic and democratic reforms.

The article described the conceptual apparatus relating to the involvement of international aid, the concept of technical assistance and how it shows Ukrainian international affairs. The United States Agency for International Development is one of the key instruments for implementing international politics, which reflects the policy of the Administration. For Ukraine, this is not only an instrument of developing the public sector, but also an element of attracting some important experience.

Key words: *USAID, international technical assistance, donor, society, state.*

УДК 94:342.7 (73+477)

Tetiana Perga,
PhD (History), senior researcher,
State Institution “Institute of World History of NAS of Ukraine”

ROLE OF AMERICANS FOR HUMAN RIGHTS IN UKRAINE IN THE SUPPORT OF HUMAN RIGHTS MOVEMENT IN UKRAINIAN SSR

Abstract. *The role of NGO of the Ukrainian expat community in the USA "Americans for Human Rights in Ukraine" (AHRU) driven on the support of human rights movement in the Ukrainian SSR has been investigated. The goals of the organization and the main directions of its activity have been analyzed. It is concluded that AHRU was a regular local Ukrainian expat community organization in the USA, which was created to assist the human rights movement issue in Ukraine. Its activities reflect the typical tactics of such organizations and included the following ones: betting on decision-makers of the high level (members of Congress), using wide political ties of the Ukrainian expat community in the USA, cooperation with other expat community groups, professional and civic organizations in Ukrainians, as well as with Amnesty International and other international organizations. The role of the AHRU in the following directions has been revealed: organizing crusades for the Ukrainian political prisoners (M. Rudenko, I. Svitlychny, O. Meshko, J. Tereliya); manifesting the anniversary of the Ukrainian Helsinki Group by President Ronald Reagan on November 9, 1982; creating the US Congressional Commission on the Famine in Ukraine. It is concluded that the activities of the AHRU have contributed to raising the awareness of the global community on the violation of human rights in the U.S.S.R. It is also resumed that the results of work of the Congressional*